

Selvitys opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämistä valtionavustuksista (kulttuuri, tiede)

Sisällysluettelo

1. Mikä on valtionavustusten historia eri toimialoilla ja miten se vaikuttaa nykyhetkeen?	3
2. Mitkä ovat yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät, joita halutaan saada aikaiseksi?	4
2.1. Kulttuuripolitiikka ja uskonnolliset asiat	5
2.2. Tiedepolitiikka	6
2.3. Mikä painoarvo valtionavustuksilla on osana toimialan tavoitteiden edistämistä?	6
2.4. Mikä on arvionne yleishyödyllisten yhteisöjen valtionavustuksiin kohdistuvien leikkausten vaikutuksista toimialalla?	7
3. Millä perusteilla tieteen, taiteen ja kulttuurin hallinonalalla tehdään valtionavustusten kohdentamispäätökset	8
3.1. Valtion talousarvio vuodelle 2024: taide, kulttuuri, uskonnolliset asiat	9
3.2. Valtion talousarvio vuodelle 2024: tiede	13
3.3. Kulttuuri- ja taidepolitiikan osaston valtionavustushaut vuonna 2024	13
3.4. Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osaston valtionavustushaut vuonna 2024	14
4. Toistaiseksi jatkuvat haut: kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto	15
4.1. Avustukset uskontojen vuoropuhelun edistämiseen ja toiminta-avustukset rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille	15
4.2. Hankeavustukset visuaalisten taiteiden, arkkitehtuurin sekä muotoilun kehittämishankkeisiin	15
4.3. Hankeavustukset kulttuuriviennin edistämiseen	16
4.4. Yleisavustukset Suomen kulttuuri-instituuttien toimintaan	16
4.5. Yleisavustukset kulttuuriseen ulkosuomalais toimintaan tai suomalais-ugrilaiseen kansainväliseen kulttuuriyhteistyöhön	17
4.6. Hankeavustukset kansainvälisten kriisien vaikutusten lieventämiseen taiteen ja kulttuurin alalla	17
4.7. Suomen elokuvasäätiön valtionavustus ja edelleen jaettavat avustukset	18
4.8. Yleisavustukset eräille erikoismuseoille	19
4.9. Hankeavustukset: yleisten kirjastojen valtakunnallinen kehittämis tehtävä, alueellinen kehittämis tehtävä, erityinen tehtävä ja toiminnan kehittäminen	19
4.10. Hankeavustukset yhteispohjoismaiseen kirjastoauto toimintaan	20
4.11. Hankeavustukset digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuuden ja säilyttämisen tukemiseen, yhteisiin palveluihin yleisille kirjastoille sekä museoiden digitalisaation edistämiseen	20
4.12. Lastenkulttuurin yleisavustukset	21
4.13. Erityisperustein myönnettävät valtionavustukset	21
4.14. Hankeavustus EU-tason tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittämiseen liittyvien käytötapausten valmisteluun 2024–2025	22
4.15. Yleisavustukset taiteen ja kulttuurin valtakunnallisten yhteisöjen toimintaan	23
4.16. Kulttuuritilojen investointiavustukset	23
4.17. Avustukset valtion omistamissa kiinteistöissä sijaitsevien kulttuurilaitosten tilakustannuksiin	24

4.18. Hankeavustukset taiteen perusopetuksen saatavuuteen (Taiteen perusopetuksen ylimääräinen valtionavustus)	24
4.19. Yleisavustukset valtakunnallisten ystävyysseurojen toimintaan.....	25
4.20. Eräät valtion vuoden 2024 talousarviossa yksilöityihin käyttötarkoituksiin myönnettävät yleis- ja hankeavustukset (ns. joululahjarahat)	25
4.21. Yleisavustukset valtakunnallisten ja kansainvälisten taide- ja kulttuurifestivaalien toimintaan (Myönnetään vuodesta 2025 alkaen Taikesta)	25
4.22. Hankeavustukset mediakasvatuksen ja medialukutaidon edistämiseen (myönnetään KAVista)	26
5. Toistaiseksi jatkuvat haut: korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto	26
5.1. Hankeavustukset tieteen edistämiseen.....	26
5.2. Yleisavustukset tieteen edistämiseen	26

Selvitys opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämistä valtionavustuksista

1. Mikä on valtionavustusten historia eri toimialoilla ja miten se vaikuttaa nykyhetkeen?

Eri toimialoilla myönnettävien valtionavustusten historia on niin laaja ja vaihteleva, ettei kattavaa kokonaiskuvaa liene mahdollista muodostaa. Tutkija Oliver Bennettin mukaan kulttuuripolitiikan perustelut ovat historiallisessa katsannossa linkittyneet esimerkiksi yhteiskunnan moraaliseen kehitykseen ja sivilisoitumiseen, taloudelliseen kehitykseen sekä kansallisen identiteetin vahvistumiseen. Professori Anita Kangas on kuvannut suomalaisen kulttuuripolitiikan nykyistä, eri näkökulmien välillä tasapainoilevaa ”yhtälöä” tavalla, joka tavoittaa hyvin kulttuuripolitiikkaan useiden vuosikymmenien kehitystyön tuloksena kasaantuneiden päämäärien ja ideologioiden kerrostumat. Kansallinen kulttuuripolitiikka on sitoutunut tavoitteissaan ratkaisemaan yhtälöä, jonka muuttujat muodostuvat esimerkiksi osallistumisesta kulttuuriin ja kulttuurisista oikeuksista, taidekoulutuksesta, ammattitaiteilijoista, taide- ja kulttuuri-instituutioista, kulttuuriperinnöstä ja kulttuurin kestäväyydestä, kulttuuriyrittäjyydestä ja -viennistä sekä kulttuurin taloudesta erilaisine aineksineen. Yhtälön ratkaisu vaatii erilaisten näkökulmien kanssa tasapainottelua.

Taiteen ja kulttuurin julkista rahoitusta voidaan yleisesti pitää keskeisenä osana pohjoismaista kulttuuripolitiikkaa. Kulttuuripoliittiset järjestelmät ja niiden organisointi voidaan perustella esimerkiksi seuraavasti: taiteellisen ja historiallisen perinnön suojaaminen, taiteellisen luomisen tukeminen sekä taide ja kulttuuri demokraattisen hyvinvointivaltion osatekijänä. Kulttuuripolitiikan toteuttamisen voi katsoa pohjaavan näihin näkökulmiin, vaikka painopisteet ja kehityslinjaukset vaihtuvat mm. hallitusohjelmista ja kulttuurin toimintaympäristön muutoksista johtuen.

Tieteen harkinnanvaraisia määrärahojen käytön nykytila on pitkään jatkuneen kehityksen tulosta. Määrärahoilla rahoitetaan hyvin pysyvää edunsaajajoukkoa, jonka valikoituminen selittyy enemmän rahoituksen historialla. Tieteen harkinnanvaraisilla avustuksilla rahoitetaan yhteisöjä, jotka täydentävät kansallista tutkimusjärjestelmää, siltä osin kuin tehtävät eivät kuulu esimerkiksi Tieteellisten seurain valtuuskunnalle tai Suomen Akatemialle. Rahoitus on useimmille edunsaajille merkittävä osa heidän toimintabudjettiaan.

Tieteen, taiteen ja kulttuurin rahoituksella hoidetaan myös lakisääteisiä tehtäviä, kuten laki yksityisten arkistojen valtionavusta; laki tieteellisten seurain valtuuskunnasta; laki valtion taiteilija-apurahoista; laki eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista; laki eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista; laki valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen.

Uskonnollista toimintaa ei historiallisesti ole rahoitettu laajamittaisesti valtionavustuksilla. Evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon toiminnan rahoitus on perustunut pääasiassa verotusoikeuteen ja aiemmin osittain myös tuomiokapitulien sekä ortodoksisen kirkon keskus- ja hiippakuntahallinnon toimintamenojen maksamiseen valtion varoista. Valtionavustuksia käytetään lähinnä kapea-alaisiin tarkoituksiin kohdennettuna täydentävänä rahoitusmuotona.

Osa määrärahoista pohjautuu aiempiin hallitusohjelmiin, mutta ne on todettu niin tarkoituksenmukaisiksi, että ovat vuosittain pysyneet valtion talousarviossa. On myös määrärahoja, jotka myönnetään hallitusohjelman mukaisesti tiettyyn hankekokonaisuuteen vain kyseiselle hallituskaudelle. Ministeriöillä on voimassa olevat strategiat, jotka osaltaan ohjaavat hallinnonalan toimintaa ja siten myös avustuspoliittikkaa.

Tietyt määrärahat ja avustusten saajat ovat historian saatossa tulleet hyvinkin vakiintuneiksi ja niiden poistaminen talousarviosta aiheuttaisi huomattavia muutoksia muun muassa taide- ja kulttuurialan

työllisten määrään sekä taide- ja kulttuuripalvelujen valtakunnalliseen, alueelliseen ja paikalliseen saatavuuteen ja saavutettavuuteen. Lisäksi valtionavustuksilla on vaikutusta toimijoiden muuhun rahoitukseen, joten muutokset myönnettävien avustusten tasoon vaikuttavat myös toimijoiden rahoitusrakenteeseen ja muuhun tulonmuodostukseen.

2. Mitkä ovat yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät, joita halutaan saada aikaiseksi?

”Valtionavustukset ovat luonteeltaan siirtomenoja. Valtio ei saa siirtomenoista välitöntä tai suoranaista aineellista vastiketta, kuten rahaa, tavaraa tai palvelua. Siirtomenot edistävät valtion tehtävien toteuttamista välillisesti.” (VM / 2023:62).

Hallitusohjelma

Hallitusohjelmassa sovitaan kunkin hallituskauden tavoitteet ja toimet. Hallitusohjelma ohjaa hallinnonalan toimintaa. Ohjelmat ovat vaihtelevia painotuksiltaan mistä syystä eri hallinnonaloille suunnataan resursseja ja toimenpiteitä vaihtelevasti hallitusohjelmasta riippuen.

Valtion talousarvio

Valtion talousarvioon on kirjattu ajantasainen hallinnonalan toimintaympäristön kuvaus ja yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet. Vaikuttavuustavoitteiden toteutumista seurataan määrällisillä indikaattoreilla, joille on asetettu tavoitearvot. Hallinnonalan yhteiskunnallista vaikuttavuutta koskevat tavoitteet toteutuvat pitkällä aikavälillä. Lähivuosina tavoite on lähestyä pääosin vuodelle 2030 tai 2040 määriteltä tavoitetasoa.

Taiteen ja kulttuurin vaikuttavuustavoite vuoden 2024 talousarviossa: *Taidetta ja kulttuuria tehdään, tuotetaan ja hyödynnetään monipuolisesti sekä huolehditaan monimuotoisesta kulttuuriperinnöstä. Taiteen ja kulttuurin osuutta sivistykseen perustuvasta taloudellisesta kasvusta mitataan kulttuurin satelliittitilinpäidon mukaisella kulttuurialojen osuudella arvonlisäyksestä. Tavoitteena on, että kulttuurialojen osuus arvonlisäyksestä nousee yli vuoden 2008 tason (3,6 % bruttokansantuotteesta).*

Tieteen vaikuttavuustavoite vuoden 2024 talousarviossa: *Sivistyspohjaisen taloudellisen kasvun kannalta keskeistä tieteen tasoa ja vaikuttavuutta mitataan Top 10 -indeksillä, joka tarkastelee eniten viitattuun 10 prosenttiin kuuluvien julkaisujen suhteellista osuutta julkaisuista. Maiden välinen vertailu on normalisoitu tieteenalakohtaisesti niin, että maailman keskitaso tieteenalalla on 1. Tavoitteena on, että tutkimuksen TOP 10 -indeksi nousee arvoon 1,2 vuoteen 2030 mennessä.*

OKM:n hallinnonalan tavoitteena on lisätä valtionavustusten vaikuttavuutta, jotta myönnettyillä avustuksilla saadaan aikaan hallitusohjelmassa, politiikkaohjelmilla ja lainsäädännöllä asetettuja tavoitteita.

Toimintaympäristön muutokset

Määrärahoja ja avustushakuja kehitetään osaltaan myös ilmi tulleiden tarpeiden mukaan. Taide- ja kulttuurikenttä elää jatkuvaa muutosta ja myös valtionhallinnon on sopeuduttava vallitseviin olosuhteisiin. Taide- ja kulttuuripoliittiset ohjelmat, tiekartat, selvitykset ymv. sisältävät toimenpide-ehdotuksia ja nostavat esiin kehittämiskohteita. Ministeriö ja hallinnonalan virastot voivat esittää talousarvioon uusia määrärahoja tai muokata jo olemassa olevan määrärahan käyttötarkoitusta sopimaan paremmin kulloiseenkin toimintaympäristöön.

2.1. Kulttuuripolitiikka ja uskonnolliset asiat

Opetus- ja kulttuuriministeriön strategia 2030

<https://okm.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-263-628-7>

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyrkii strategiansa mukaisesti vaikuttamaan siihen, että kaikkien kyvyt ja osaaminen vahvistuvat; että yhteiskuntaa uudistetaan luovalla, tutkivalla ja vastuullisella toiminnalla; ja että merkityksellisen elämän edellytykset turvataan yhdenvertaisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025

<https://okm.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-263-466-5>

Kulttuuripolitiikan pitkä ajan kehittämislinjaukset on määritelty vuoteen 2025 ulottuvassa ministeriön kulttuuripolitiikan strategiassa. Kulttuuripolitiikan tavoitteita ovat luovuuden, moninaisuuden ja osallisuuden edistäminen. Valtion talousarviossa kulttuuripolitiikalle on määritelty vuosittaiset vaikuttavuustavoitteet, joiden pohjalta ministeriö suuntaa toimintaansa ja tukeaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025:n mukaisia yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita ovat:

- *Luova työ ja tuotanto*: Taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset parantuvat ja tuotannon sekä jakelun muodot monipuolistuvat.
- *Osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin*: Osallisuus kulttuuriin lisääntyy ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa kaventuvat.
- *Kulttuurin perusta ja elinvoimaisuus*: Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen.

Strategian tavoitteita edistetään myös valtionavustustoiminnalla. Järjestö-, yhdistys- ja kansalaistoiminnan kuin joiltain myös yritystoiminnan sekä kunnallisten hankkeiden tukemisessa opetus- ja kulttuuriministeriössä nojataan harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin ja niihin liittyvään informaatio-ohjaukseen. Toimintaan ja hankkeisiin tarkoitetut harkinnanvaraiset valtionavustukset ovat keskeinen kulttuuripoliittinen ohjailuväline.

Kulttuurin ja taiteen valtionrahoituksen keskeiset tavoitteet liittyvät muun muassa yhteiskunnan monimuotoisuuden, työllisyyden, hyvinvoinnin ja demokraattisten arvojen vahvistamiseen. Julkinen tuki mahdollistaa edistää kaikkien kansalaisten tasavertaisia mahdollisuuksia osallistua taide- ja kulttuuriin. Valtionavustuksilla parannetaan kulttuuripalveluiden saavutettavuutta sekä tuetaan yhteisöllisyyttä, identiteettiä ja ihmisten välistä yhteenkuuluvuutta. Tukemalla kulttuuria julkisin varoin pyritään myös suojelemaan ja vaalimaan historiallista ja kulttuurista perintöä, kuten museoita, teattereita ja muita kulttuurilaitoksia, jotka ylläpitävät kansallista identiteettiä.

Lisäksi valtionavustuksilla tuetaan luovuutta ja innovatiivisuutta, jotka ovat välttämättömiä taloudelle ja yhteiskunnan kehitykselle. Taide- ja kulttuurialat tarjoavat merkittäviä työllistämismahdollisuuksia ja edistävät myös alueellista elinvoimaisuutta. Samalla taide ja kulttuuri luovat tilaa kriittiselle ajattelulle ja yhteiskunnalliselle keskustelulle, mikä osaltaan tukee ja ylläpitää demokraattista yhteiskuntaa ja sen rakenteita.

Uskonnollisten asioiden vaikuttavuustavoitteena on turvata toimintaedellytykset evankelisluterilaiselle ja ortodoksiselle kirkolle sekä muille uskonnollisille yhdyskunnille, edistää mahdollisuuksia uskonnon tunnustamiseen ja harjoittamiseen sekä muilla tavoin edistää uskonnonvapauden toteutumista. Hautaustoimen osalta lähtökohtana on uskonnonvapauden ja yhdenvertaisuuden sekä arvokkuuden ja kunnioittavuuden toteutuminen.

2.2. Tiedepolitiikka

Hallitusohjelman ja hallituksen budjettikehyksen lisäksi tavoitteita asettavat tutkimus- ja innovaationeuvosto, opetus- ja kulttuuriministeriön tiedettä koskevat strategiat, valtioneuvoston periaatepäätökset, EU:n kilpailukykyneuvoston päätelmät sekä tieteen ja tiedeyhteisön muuttuvat tarpeet. Tiedepoliittiset tavoitteet muuttuvat hitaasti. Viimeisin hakuilmoitukseen kirjattu listaus tiedepoliittisista tavoitteista, joita edistetään tieteen harkinnanvaraisilla määrärahoilla, sisältää seuraavat: tiedekasvatus, kansainvälinen yhteistyö, avoin tiede ja tutkimus, vastuullinen tutkijan ja tutkimuksen arviointi, tieteen ja yhteiskunnan välisen vuorovaikutuksen edistäminen, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyön edistäminen, laadukkaan kansainvälisen tutkimusinfrastruktuurin edistäminen, tutkitun tiedon hyödyntäminen päätöksenteossa sekä T&K-intensiivisyys.

2.3. Mikä painoarvo valtionavustuksilla on osana toimialan tavoitteiden edistämistä?

Kulttuuri: Kulttuurin rahoitus tulee kotitalouksilta, julkishallinnolta sekä säätiöiltä ja yrityksiltä. Kulttuurin toimiala on elinkeino ja merkittävä työllistäjä. Se luo kasvua myös muilla toimialoilla, edistää innovaatioita sekä lisää vientiä. Julkinen rahoitus turvaa jokaiselle kulttuurin saavutettavuuden ja korjaa pienen markkinan puutetta kotimaisen kulttuurin elinvoimaisuuden varmistamiseksi.

Kulttuurin ja taiteen valtionrahoituksen keskeiset tavoitteet liittyvät muun muassa yhteiskunnan monimuotoisuuden, työllisyyden, hyvinvoinnin ja demokraattisten arvojen vahvistamiseen. Julkinen tuki mahdollistaa edistää kaikkien kansalaisten tasavertaisia mahdollisuuksia osallistua taide- ja kulttuuritoimintaan. Valtionavustuksilla parannetaan kulttuuripalveluiden saavutettavuutta sekä tuetaan yhteisöllisyyttä, identiteettiä ja ihmisten välistä yhteenkuuluvuutta. Tukemalla kulttuuria julkisin varoin pyritään myös suojelemaan ja vaalimaan historiallista ja kulttuurista perintöä, kuten museoita, teattereita ja muita kulttuurilaitoksia, jotka ylläpitävät kansallista identiteettiä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee tavoitteiden toteutumista valtionavustuksilla, -osuuksilla ja suoralla valtionrahoituksella. Valtionavustuksilla tuetaan taide- ja kulttuurialan yhteisöjä, jotka ylläpitävät ja kehittävät toimialan rakenteita. Yhteisöt ovat yleishyödyllisiä toimijoita, joiden rahoitus on monilta osin riippuvaista valtionavustuksista. Valtionavustukset ovat keskeisiä, kun toimialan tavoitteiden mukaista toimintaa halutaan kehittää ja ilman valtionavustuksia kehittämistoiminta on käytännössä mahdotonta, sillä rahoitus on muutoin sidottu perustoiminnan ylläpitämiseen. Yleishyödylliset yhteisöt ovat hyvin moninainen joukko, joka erityyppisellä toiminnallaan takaa sen, että taide- ja kulttuurialamme perusrakenteet toimivat ja kulttuurisisältöjä voidaan tuottaa laaja-alaisesti yleisölle.

Lisäksi valtionavustuksilla tuetaan luovuutta ja innovatiivisuutta, jotka ovat välttämättömiä taloudelle ja yhteiskunnan kehitykselle. Taide- ja kulttuurialat tarjoavat merkittäviä työllistämismahdollisuuksia ja edistävät myös alueellista elinvoimaisuutta. Samalla taide ja kulttuuri luovat tilaa kriittiselle ajattelulle ja yhteiskunnalliselle keskustelulle, mikä osaltaan tukee ja ylläpitää demokraattista yhteiskuntaa ja sen rakenteita.

Kulttuuriala työllistää suoraan 77 000 työntekijää ja välillisesti 46 000 työntekijää, yhteensä siis lähes 130 000. Päätyössään kulttuuriammateissa työskentelevistä 25 % on yrittäjiä, kun muissa ammateissa osuus on 13 % (Tilastokeskuksen työvoimatutkimus 2023).

Kulttuurin tuotannon ja levityksen osalta kulttuurisisältöä tuotetaan ja levitetään laajemman yleisön saataville. Tämä voi tapahtua esimerkiksi kustantamoiden, levy-yhtiöiden, elokuvatuotantoyhtiöiden, teattereiden ja gallerioiden kautta. Suomen pienellä kieli- ja markkinaalueella julkisen rahoituksen merkitys korostuu kaikilla taiteen ja kulttuurin tuotannon ja levityksen aloilla. Alan uusiutumiselle on ratkaisevaa ennakoitava rahoitus ja työskentelyolosuhteet, kuten taiteilijoiden oikeasuhtainen toimeentulo.

Valtionavustuksilla ml. apurahat, tuetaan taiteen vapaan kentän toimintaa ja alaa tukevia yhteisöjä tarkoituksena toisaalta edistää yhteiskunnan kehitystä, mutta myös ylläpitää yhteiskuntarauhaa. Valtionavustuksilla taataan kulttuuripalveluiden tarjonta valtakunnallisesti. Valtionrahoituksen turvin vahvistetaan yhteiskunnan perustaa ja jatkuvuutta sekä arvoja ja identiteettiä.

Toimintaan ja hankkeisiin tarkoitetut harkinnanvaraiset valtionavustukset ovat keskeinen kulttuuripoliittinen ohjailuväline. Valtionavustuksilla on merkitys esimerkiksi kulttuuriperintöalan digitalisaation ohjauksessa; ministeriö ohjaa toimialaa yhteisiin ja yhteentoimiviin ratkaisuihin sen sijaan että kukin organisaatio tekisi omia ratkaisujaan. Valtionavustusten turvin on kehitetty yhteisiä kustannustehokkaita palveluita ja lisätty alan yhteistyötä, mikä on mahdollistanut osaamisen jakamisen.

Valtionavustuksilla on merkittävä rooli yhteisöjen toiminnan ylläpitämisessä ja kehittämisessä mutta myös yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa. Esimerkiksi ilman 80 000 euron määrärahaa uskonnollisten yhdyskuntien välinen dialogi olisi vaarassa vähentyä huomattavasti.

Elokuvien tuotantotuki sekä laajemmin elokuvien tukijärjestelmä on ollut edellytys sille, että Suomessa on voitu tehdä omaehtoisesti suomenkielisiä ja suomalaista kulttuuria kuvaavia elokuvatuotantoja. Tuotantotuki mahdollistaa lisäksi muun rahoituksen saamisen alalle sekä edistää tuotantoyhtiöiden omia panostuksia ja riskinottoa tuotantoihin. Ilman tuotantotukea kotimainen kulttuuriperusteinen elokuvatuotanto olisi marginaalista nykyiseen verrattuna. Tuotantotuki on edistänyt ja ohjannut keskeisesti elokuva-alan ja laajemmin audiovisuaalisen alan kehitystä Suomessa. Ilman tuotantotukea suomalainen elokuvatuotanto olisi nykyistä selvästi vähäisempää ja jäljelle jäävien yhtiöiden toiminta painottuisi vahvemmin kansainvälisille markkinoille. Pysyvänä rahoitusmuotona se on edesauttanut toiminnan jatkuvuutta ja lisännyt halukkuutta toiminnan kehittämiseen pidemmällä aikavälillä. Tuotantotuki on toiminut myös kannusteena yksityisille sijoittajille sekä kansainvälisen rahoituksen saamisessa tuotantoihin. Tuotantotuella on ollut erityisen tärkeä rooli elokuvakulttuurin monimuotoisuuden varmistamisessa ja edistämisessä.

Tiede: Suomen Akatemian myöntämä tutkimusrahoitus on merkittävin tutkimuspoliittinen väline T&K -tavoitteiden saavuttamiseksi. Kansallisarkiston osalta yksityisten arkistojen valtionavut käyttöönasetetaan KTPO:n puolelta, mutta valtionapuviranomainen on Kansallisarkisto. Nämä valtionavustukset toteuttavat lakia yksityisten arkistojen valtionavusta (17.11.2006/1006). Laissa mainittujen yksityisten arkistojen toiminnan kannalta määräraha on välttämätön.

KTPO:n jakamat harkinnanvaraiset valtionavustukset edistävät monia lakiin kirjattuja tehtäviä. Keskeisimmät lait joissa on tehtäviä joita rahoitetaan ovat Laki Tieteellisten seurain valtuuskunnasta (3.11.2006/938) ja asetus tutkimuseettisesta neuvottelukunnasta (1347/1991). Erityisesti tiedekasvatukseen, Tiedeakatemioiden toimintaan, ulkomailla toimivien tiedeinstituuttien toimintaan ja vuokriin ei KTPO:lta ole osoittaa muuta rahoitusta.

2.4. Mikä on arvionne yleishyödyllisten yhteisöjen valtionavustuksiin kohdistuvien leikkausten vaikutuksista toimialalla?

Kulttuuri: Valtionavustusten vähentymisillä on vaikutuksia suoraan yhteisöjen toimintaedellytyksiin, mikä näkyy mm. henkilöstön vähennyksinä (irtisanomiset, lomautukset), toiminnan supistamisena ja jäädyttämisenä, jo suunniteltujen hankkeiden keskeytyksinä sekä yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumisen heikkenemisenä.

Taide- ja kulttuurialan yhteisöt edistävät omalla toiminnallaan kulttuuripoliittisia tavoitteita, jotka on päätetty hallitusohjelmassa ja, jotka juontuvat opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripoliittisesta strategiasta. Tilanteessa, jossa valtionavustuksiin kohdistuu merkittäviä leikkauksia, näiden yhteisöjen toimintaedellytykset vaarantuvat eikä tavoitteita voida toteuttaa.

Kuhunkin määrärahaan, hakumuotoon ja avustukseen liittyy tavoitteita ja myöntöperusteita (kriteerit). Leikkausten myötä toimijoiden mahdollisuuden toteuttaa avustuksen myöntämiseen sidottuja tavoitteita vaikeutuvat. Tämä johtaa myöntäjätahon osalta myös myöntöperusteiden tarkasteluun. Toimijoilta ei voida vaatia laajoja edistämistoimia, jos rahoitus on kovin pientä.

Kun yksittäisten yhteisöjen toiminta heikkenee tai lakkaa, heikentyy myös toimiala kokonaisuudessaan. Leikkaukset murentavat ja heikentävät toimialan perustaa, lamaannuttavat sen toimintaa ja vaikuttavat negatiivisesti toimialan työllisyyteen. Yleishyödyllisissä yhteisöissä on myös toimijoita, joilla on vaikutuksia kansalaisyhteiskunnan toimintaan ja osallisuuteen. Välilliset vaikutukset voivat johtaa yhteiskunnan yhteisöllisyyden katoamiseen sekä demokretiakehityksen ja turvallisuuden heikkenemiseen.

Yhteisöjen toiminnan jatkuvuuden kannalta juuri valtionavustukset ennakoitavana ja pitkäjänteisenä rahoitusmuotona ovat elintärkeitä. Kulttuurialan rahoituksessa on pysyvänä ongelmana, että liikaa toimintaa pitää innovatiivisesti hankkeistaa, mikä tulee mahdottomaksi, jos perustoimintaan ei ole varoja. Tästä syystä juuri toiminta-avustuksilla on suuri merkitys ja leikkaukset, jotka osuvat toiminta-avustukseen, eli perustoimintaan ovat huomattavan kipeitä ja vaikutukset dramaattisia. Jos taas rahoitusta vähennetään kehittämistoimista, on riskinä alan kurjistumisen kierre ja alan taantuminen, jolloin myös yhteiskunnallinen vaikuttavuus heikkenee.

Tiede: Tähänastiset säästöt on kohdistettu tavalla, joka ei vaaranna T&K-rahoituslain mukaisen rahoitustavoitteen toteutumista tai lakisääteistä tieteenedistämistyötä. Vuosien 2024 ja 2025 sopeutukset toteutettiin ja toteutetaan vähentämällä yhteiskunnallista ja poliittista päätöksentekoa tukevan tutkimustoiminnan avustuksia (yksityiset tutkimuslaitokset ja puolueiden toimintaa tukevat ajatuspajat) sekä yksittäisiä avustuksia. Korkeakoulutukseen tai Suomen Akatemiaan ei kohdisteta leikkauksia.

Vuoden 2026 leikkauksista ei ole vielä päätöksiä. OKM:n hallinnonalalle osoitettu valtionavustusten leikkaustarve on suuruusluokaltaan niin merkittävä, että leikkaukset kohdistuvat myös tieteen harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin. Väistämättä leikkaukset johtavat joidenkin toimijoiden toiminnan alasajo.

3. Millä perusteilla tieteen, taiteen ja kulttuurin hallinnonalalla tehdään valtionavustusten kohdentamispäätökset

Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on kulttuuripolitiikan toteuttamisessa käytössä strategia-, tulos-, resurssi-, normi- ja informaatio-ohjauksen keinoja. Valtionavustukset ovat toimialapoliittinen resurssiohjausväline. Opetus- ja kulttuuriministeriön työjärjestyksen mukaisesti osastot vastaavat toimialansa valtionavustuksista. Sen tavoitteet kytkeytyvät yleensä joko hallitusohjelmaan, toimialastrategiaan tai valtion talousarviossa esitettyihin tavoitteisiin. Valtionrahoitus on eräs keskeisimmistä toimialapolitiikan määrittäjistä ja toimeenpanon välineistä.

Valtionavustusten myöntöperusteita määriteltäessä lähtökohtana on, mitä määrärahan käyttötarkoituksesta ja myöntöperusteista on todettu valtion talousarviossa. Jos avustusmuodosta säädetään erityislainsäädännössä tai valtionavustuslain 8 §:n nojalla annetulla valtioneuvoston asetuksella, näissä on usein avustuksen myöntöperusteita koskevia säännöksiä. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla on kuitenkin paljon avustusmuotoja, joista ei ole tällaisia erityissäännöksiä. Tällöin valtionapuviranomaisella on valtion talousarvion rajoissa varsin laaja harkintavalta yksityiskohtaisempien myöntöperusteiden määrittämisessä.

Valtionavustukset ovat pääosin harkinnanvaraisia. Harkinnanvaraisella valtionavustuksella tarkoitetaan myös sellaisia lakiin perustuvia valtionavustuksia, joissa oikeutta saada avustusta ja myönnettävän

määrän yksityiskohtaista määräytymisperustetta ei ole laissa säädetty. Viranomaisella on tällöinkin harkintavaltaa joko sen suhteen myönnetäänkö avustusta tai avustuksen määrän suhteen. Avustuksen myöntämistä harkittaessa arvioidaan hankkeen/toiminnan merkittävyyttä määrärahalle asetettujen tavoitteiden, hankkeen/toiminnan toteuttamisen tarpeellisuuden ja ajankohtaisuuden näkökulmista. Valtionavustus on luonteeltaan vastikkeetonta ja sen myöntäminen perustuu viranomaisen harkintaan. Valtionavustuksen saajalla ei siten ole subjektiivista oikeutta avustukseen.

Valtionavustusten käsittelyä ja päätöksentekoa ohjaavat lait, asetukset, ohjeet ja määräykset sekä hyvän hallinnon periaatteet. Miten avustuksia myönnetään perustuu siihen, kuinka kattavasti hakija ja hakemus vastaavat kuhunkin hakemusmuotoon kirjattuihin myöntökriteereihin. Hakemusten arviointi ja keskinäinen vertailu perustuvat haussa olleiden hakemusten kokonaisarviointiin, jossa otetaan huomioon hakuilmoitukseen kirjatut yleiset ja hakukohtaiset myöntöperusteet.

Toiminta/hankesuunnitelmasta tulee ilmetä, millaisella aikataululla ja miten toiminta/hanke on suunniteltu toteutettavan, millaisia toimenpiteitä on tarkoitus toteuttaa, miten tavoitteiden toteutumista seurataan ja millaisia vaikutuksia hankkeella saavutetaan. Hankkeen tavoitteiden tulee olla selkeitä ja toteutuksen tulee olla yhteydessä tavoitteisiin. Päätöksiin vaikuttaa myös hakijan taloudellinen tilanne. Hakijan talouden tulee olla tasapainoinen.

Hakemusten arvioinnissa ja vertailussa katsotaan eduksi, jos toiminta tai hanke osaltaan edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta, osallisuutta, keskinäistä kunnioitusta ja kestäväää kehitystä OKM:n strategian toimintatapauksen mukaisesti.

Ministeriöt ovat päällikkövirastoja, joissa ministeri pääsääntöisesti ratkaisee toimialaansa kuuluvat asiat. Eräissä sellaisissa asioissa, jotka eivät ole yhteiskunnallisesti tai taloudellisesti merkittäviä, ratkaisuvalltaa voidaan kuitenkin ministeriön työjärjestyksessä siirtää virkamiehille. Opetus- ja kulttuuriministeriön työjärjestyksen mukaan päätösvalta valtionavustusten myöntämistä koskevissa asioissa on delegoitu osaston päällikölle, jollei asia ole yhteiskunnallisesti tai taloudellisesti merkittävä. Ministeri voi kuitenkin myös pidättää itselleen ratkaisuvallan virkamiehen ratkaistavaksi delegoiduissa asioissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on laatinut sekä avustusten hakijoiden että avustuksia käsittelevien tueksi ohjeita ja oppaita, jotka ovat luettavissa ministeriön nettisivuilla

[Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustusten hakeminen, käyttö ja valvonta - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö](#)

Valtionavustuslain mukaiset yleiset edellytykset

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää avustusta vain, jos valtionavustuslain mukaiset avustuksen myöntämisen yleiset edellytykset täyttyvät. Ministeriö ottaa yleiset edellytykset huomioon myös avustuksen määrää harkittaessa. Valtionavustuksen myöntämisen yleisiä edellytyksiä ovat (valtionavustuslain 7 § 1 mom):

- Tarkoitus, johon valtionavustusta haetaan, on yhteiskunnallisesti hyväksyttävä.
- Avustuksen myöntäminen on perusteltua valtionavustuksen käytölle asetettujen tavoitteiden kannalta.
- Avustuksen myöntäminen on tarpeellista, kun otetaan huomioon hakijan saama muu julkinen tuki sekä hankkeen tai toiminnan laatu ja laajuus.
- Valtionavustuksen myöntäminen vääristää vain vähän kilpailua ja markkinoiden toimintaa.

3.1. Valtion talousarvio vuodelle 2024: taide, kulttuuri, uskonnolliset asiat

29.01.21 Kansainvälinen yhteistyö (1 094 000 euroa KUPU, 456 000 KAS; yhteensä 1 550 000 euroa)

2) ulkomaille suuntautuvan kulttuuri- ja sivistystoiminnan palkkaus- ja ohjelmamenoihin tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen

29.01.50. Eräät avustukset (1 577 000)

Tukea myönnetään seuraaville yksittäisille toimijoille: Svenska Finlands folkting -nimisestä järjestöstä annetun lain (1331/2003) mukainen valtionavustus; Paasikivi-Seura; Tammenlehvän perinneliitto; Ruotsinkielisen viittomakielen elvytysohjelma; Vähemmistökielisen sanomalehdistön tuki; OKKA-säätiö; UKK-Seura. Lisäksi määräraha sisältää eduskunnan talousarviomenettelyssä lisäämiä määrärahoja (ns. joululahjarahat).

29.01.51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (4 551 000 euroa)

Määrärahaa saa käyttää ortodoksiselle kirkolle, Suomen Merimieskirkolle, rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille, uskontojen vuoropuhelun edistämiseen sekä eräiden siirtoväen sankarihautojen hoitoon ja luovutetun alueen hautausmaiden kunnostamiseen myönnettäviin avustuksiin. Valtiovarainvaliokunnan lisäsi momentille 1 010 000 euroa jaettavaksi Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetyks ry:lle, euroa, Iso Kirja ry:lle, Suomen Pelastusarmeijan säätiö sr:lle, Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys ry:lle ja USKOT-foorumi ry:lle.

29.80.30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (10 013 000 euroa)

Yleisten kirjastojen toiminnalla edistetään väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin, tiedon saatavuutta ja käyttöä, lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa, mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen sekä aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta. Valtionavustuksilla tuetaan yleisten kirjastojen yhdenvertaista toimintaa ja toiminnan alueellista kehittämistä. Tavoitteena on turvata yleisten kirjastojen verkon toimivuus, toiminnan laatu sekä tiedon ja kulttuurin saatavuus ja saavutettavuus koko väestölle. Kirjastotoimen vaikuttavuutta arvioidaan kirjastojen käytön, aineistohankintojen, henkilöstövoimavarojen ja saatavuuden indikaattoreilla.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) yleisistä kirjastoista annetun lain ([1492/2016](#)) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain ([1705/2009](#)) mukaisten kirjastojen valtionavustusten maksamiseen
- 2) yleisten kirjastojen erityisiin tehtäviin, kirjastojen toiminnan kehittämiseen, yleisille kirjastoille tuotettaviin valtakunnallisiin palveluihin sekä järjestötoimintaan tarkoitettujen valtionavustusten maksamiseen
- 3) yleisille kirjastoille vähälevikkisten laatu- ja kirjallisuuden ja kulttuurilehtien hankinnoista aiheutuviin menoihin
- 4) viittomakielisen kirjaston toimintaan liittyvien valtionavustusten maksamiseen.

29.80.34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (96 619 000 euroa)

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen
- 2) enintään 1 110 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön määräämin perustein edellä mainitun lain 44 §:n mukaisten valtionavustusten maksamiseen opetustuntikohtaista taiteen perusopetuksen valtionosuutta saaville opetuksen järjestäjille
- 3) enintään 400 000 euroa muiden kuin opetustuntikohtaista valtionosuutta saavien taiteen perusopetuksen järjestäjien harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin
- 4) enintään 201 000 euroa taiteen perusopetuksen tietopohjan vahvistamiseen liittyvistä selvityksistä ja kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kohdan 4) määrärahaa saa käyttää enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

29.80.50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (99 535 000 euroa)

Määrärahaa saa käyttää:

Momentille myönnetään 99 535 000 euroa. Momentti pitää sisällään 3 180 000 euroa eduskunnan talousarviomenettelyssä lisäämiä määrärahoja (ns. joululahjarahat).

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) taiteen ja kulttuurin edistämiseen
- 2) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain ([1705/2009](#)) ja valtionavustuslain ([688/2001](#)) mukaisten valtionavustusten maksamiseen

- 3) Suomen elokuvasäätiölle elokuvien käsikirjoittamiseen, tuotantoon, jakeluun ja muun elokuvakulttuuriin tukemiseen valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen annetun lain ([1174/2018](#)) nojalla sekä Suomen elokuvasäätiön tukitoiminnasta aiheutuviin menoihin
- 4) rakennusperinnön suojelusta annetun lain ([498/2010](#)) nojalla suojeltujen kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten entistämiseen ja parantamiseen tarkoitettuihin valtionavustuksiin
- 5) Arkkitehtuuri- ja designmuseon suunnitteluun sekä toiminnan valmisteluun ja käynnistämiseen tarkoitettuihin valtionavustuksiin
- 6) Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hankkeeseen tarkoitettuihin valtionavustuksiin
- 7) näyttelypalkkioavustusten maksamiseen ja toimeenpanosta aiheutuviin enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 8) Unescon kulttuuriperintöä koskevien yleissopimusten toimeenpanosta ja kulttuurimatkailun edistämisestä aiheutuviin menoihin sekä enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 9) taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus-, selvitys- ja tiedotustoimintaa koskevien menojen maksamiseen sekä valtion virastojen kulttuuria koskeisiin kokeilu- ja tutkimushankkeisiin.

Määrärahasta on varattu 3 000 000 euroa menojen ja avustusten maksamiseen kulttuurin ja luovien alojen yrityksille, yhteisöille ja toimijoille innovatiivisten palvelujen sekä tuotanto- ja toimintamallien kehittämiseen ja käyttöönottoon (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa sekä enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen määräaikaisiin investoinnin hallinnointi, koordinointi- ja asiantuntijatehtäviin.

<u>Opetus- ja kulttuuriministeriö</u>	66 588 000
--	-------------------

<i>Luova työ, tuotanto ja jakelu</i>	39 953 000
---	-------------------

Elokuvataide ja muu kuvaohjelmatuotanto	25 761 000
Esittävä taide, kirjallisuus, visuaalinen ja rakennustaide sekä muotoilu	2 062 000
Kulttuurivienti ja kansainvälinen yhteistyö	8 301 000
Tekijänoikeusjärjestelmän sekä luovan alan tuotteiden ja palveluiden kehittäminen	829 000
Kulttuuri- ja luovien alojen uudistumisen rakennetuki (RRF pilari3)	3 000 000

<i>Osallisuus, kulttuuritoiminta ja -palvelut</i>	17 711 000
--	-------------------

Taide- ja kulttuurialan valtakunnalliset yhteisöt	9 765 000
Valtakunnalliset taide- ja kulttuurifestivaalit	2 368 000
Lastenkulttuuri	2 256 000
Saamelainen kulttuuri	522 000
Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026	2 800 000

<i>Kulttuurin perusta ja jatkuvuus</i>	8 924 000
---	------------------

Museot ja kulttuuriperintö	1 291 000
Arkkitehtuuri- ja designmuseon suunnittelu ja valmistelu	400 000
Kulttuuritilojen investoinnit	6 178 000
Taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus ja erityishankkeet	1 055 000

<u>Taiteen edistämiskeskus</u>	24 714 000
---------------------------------------	-------------------

<i>Luova työ, tuotanto ja jakelu</i>	19 142 000
---	-------------------

Elokuvataide	663 000
--------------	---------

Esittävä taide (musiikki, tanssi, teatteri ja sirkus)	9 324 000
Kirjallisuus, taidejournalismi ja kulttuurilehdet	1 178 000
Visuaalinen taide, rakennustaide sekä muotoilu	3 942 000
Rakentamisen prosenttiperiaate	500 000
Residenssi- ja monitaide, taidepalkinnot ja alueiden taideapurahat	3 535 000
<i>Osallisuus, kulttuuritoiminta ja -palvelut</i>	5 572 000
Kulttuuriin osallistumisen ja saavutettavuuden, kulttuurihyvinvoinnin sekä kulttuurin	2 909 000
Taide- ja kulttuuritapahtumat ja lastenkulttuuri	2 663 000
<u>Museovirasto</u>	4 548 000
<i>Luova työ, tuotanto ja jakelu</i>	1 190 000
Näyttelypalkkiot	1 000 000
Kulttuurimatkailun edistäminen	190 000
<i>Kulttuurin perusta ja jatkuvuus</i>	3 358 000
Museot ja kulttuuriperintökohteet	2 629 000
Museo- ja kulttuuriperintöalan yhteisöt	304 000
Kansainvälisten kulttuuriperintösopimusten toimeenpano	425 000
<u>Kansallinen audiovisuaalinen instituutti</u>	322 000
<i>Kulttuurin perusta ja jatkuvuus</i>	
Mediakasvatuksen ja -lukutaidon edistäminen	322 000

29.80.53. Valtionavustus tilakustannuksiin (31 263 000 euroa)

Määrärahaa saa käyttää avustuksen myöntämiseen valtion omistamissa ja vuokraamissa toimitiloissa toimivien taide- ja kulttuurilaitosten sekä -yhteisöjen tilakustannuksiin.

29.80.55. Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (2 300 000 euroa)

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) digitaalisen kulttuuriperinnön kokonaisuuden toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin
- 2) keskeisten priorisoitujen museo- ja kulttuuriperintöaineistojen suunnitelmallisesta digitoinnista aiheutuviin kustannuksiin
- 3) museoiden sisältötuotannon tukemiseen
- 4) digitaalisessa muodossa olevien kulttuuriperintöaineistojen saatavuutta, käyttöä ja säilyttämistä parantavien järjestelmien ja palveluiden ylläpitoon ja kehittämiseen sekä kirjastojen, arkistojen ja museoiden yhteisen hakupalvelun kehittämiseen ja liittämiseen osaksi Euroopan digitaalista kirjastoa Europeanaa
- 5) kulttuuri- ja kulttuuriperintöaineistojen digitointia, digitaalista saatavuutta ja pitkäaikaissäilytystä koskevan osaamisen kehittämisestä ja jakamisesta aiheutuviin kustannuksiin
- 6) valtion virastoille ja laitoksille kulttuuriperintöaineistojen digitoinnista ja digitaalisten kulttuuriperintöaineistojen säilyttämisestä aiheutuviin kustannuksiin
- 7) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin

3.2. Valtion talousarvio vuodelle 2024: tiede

29.40.56. Tiedepoliittisten tavoitteiden edistäminen (28 189 000 euroa)

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tiedepoliittisten tavoitteiden edistämiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti
- 2) kansainvälisen tieteellisen yhteistyön menoihin ja rahoitusosuuksiin
- 3) yksityisen arkistotoiminnan valtionavustuksiin ja kehittämismenoihin yksityisten arkistojen valtionavustuksia koskevan lain (1006/2006) mukaisesti
- 4) tiedekasvatukseen ja tiedekeskus Heurekan toimintaan
- 5) tutkimuksen infrastruktuurihankkeiden rahoittamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti sekä valtion laitosten vastaavien hankkeiden menojen maksamiseen
- 6) tiedeyhteisön käytössä olevien valtion toimitilojen vuokriin
- 7) enintään kymmentä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

3.3. Kulttuuri- ja taidepolitiikan osaston valtionavustushaut vuonna 2024

Hakumuodon nimi 2024	käytettävissä oleva määräraha	toistaiseksi jatkuva/kertaluonteinen
Hankeavustukset kulttuuriviennin edistämiseen	1 538 000	Jatkuva, pitää sisällään myös yritystukea
Hankeavustukset kansainvälisten kriisien vaikutusten lieventämiseen taiteen ja kulttuurin alalla	405 000	jatkuva
Yleisavustus rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien toimintaan	524 000	jatkuva
Avustus uskontojen vuoropuhelun edistämiseen	80 000	jatkuva
Hankeavustukset visuaalisten taiteiden, arkkitehtuurin sekä muotoilun kehittämishankkeisiin	476 000	jatkuva
Hankeavustus digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuuden ja säilyttämisen tukemiseen, yhteisiin palveluihin yleisille kirjastoille sekä museoalan digitalisaation tukemiseen	3 400 000	jatkuva
Hankeavustukset: yleisten kirjastojen valtakunnallinen kehittämistehtävä, alueellinen kehittämistehtävä, erityinen tehtävä ja toiminnan kehittäminen	4 658 000	jatkuva
Yleisavustukset lastenkulttuurin tukemiseen	2 099 500	jatkuva
Taiteen ja kulttuurin valtakunnalliset yhteisöt	9 047 000	jatkuva
Yleisavustukset eräille erikoismuseoille	543 000	jatkuva
Yleisavustukset valtakunnallisten ystävyysseurojen toimintaan	1 106 000	jatkuva
Hankeavustus taiteen perusopetuksen saatavuuteen (Taiteen perusopetuksen ylimääräinen valtionavustus)	410 000	jatkuva
Yleisavustukset Suomen kulttuuri-instituuttien toimintaan	5 442 000	jatkuva
Yleisavustukset kulttuuriseen ulkosuomalaistoimintaan tai suomalais-ugrilaiseen kansainväliseen kulttuuriyhteistyöhön	663 000	jatkuva

Hankeavustukset yhteispujoisomaiseen kirjastoautoomintaan	233 100	jatkuva
Valtionavustukset tilakustannuksiin	31 211 437	jatkuva
Investointiavustukset kulttuuritilojen peruskorjauksiin ja perustamishankkeisiin	5 134 000	jatkuva
Erityisperustein myönnettävät valtionavustukset	39 046 000	jatkuva, saajat summineen yksilöity talousarvion tasolla
Avustukset yleisiin taidetta ja kulttuuria edistäviin hankkeisiin	535 000	jatkuva
Hankeavustus EU-tason tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittämiseen liittyvien käyttötapausten valmisteluun 2024–2025	167 000	jatkuva. Haun fokus voi muuttua, mutta kuitenkin tekijänoikeusjärjestelmän kehittämiseen liittyvä
Yleisavustukset valtakunnallisten ja kansainvälisten taide- ja kulttuurifestivaalien toimintaan	2 368 000	jatkuva, mutta siirretty haettavaksi Taikesta 2025 lähtien
Hankeavustus muille kuin opetustuntikohtaisen valtionosuuden piiriin kuuluville taiteen perusopetuksen ylläpitäjille taiteen perusopetuksen rakenteiden ja toimintamallien kehittämiseen	100 000	kertaluonteinen poikkeus, myönnetään OPH:sta
Hankeavustus kirjailijavierailujen järjestämiseen yleisissä kirjastoissa	100 000	kertaluonteinen
Hankeavustus lastenkulttuurin innovatiivisten hankkeiden toteuttamiseen	141 390	Kertaluonteinen/ollut usean vuoden ajan toistuva, mutta ei enää vuonna 2025
Yleisavustus viittomakielisen kirjaston toimintaan	220 000	Viimeistä kertaa omana hakunaan vuonna 2024. Jatkossa erityisperustein myönnettävä avustus, joka talousarviossa yksilöity.
Kulttuuri- ja luovien alojen uudistumisen rakennetuki	3 000 000	kertaluonteinen
Eräät valtion talousarviossa yksilöityihin käyttötarkoituksiin myönnettävät yleis- ja hankeavustukset	4 220 000	Eduskunnan päätöksen perusteella myönnettävät avustukset (joulu lahjarahat).

116 767 427

Hankeavustukset mediakasvatuksen ja medialukutaidon edistämiseen	230 000	Avustukset myöntää vuodesta 2024 alkaen Kansallinen audiovisuaalinen instituutti KAVI
--	---------	---

3.4. Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osaston valtionavustushaut vuonna 2024

Tieteen yleisavustukset	22 564 000	jatkuva
Hankeavustukset tieteen edistämiseen	5 625 000	jatkuva

4. Toistaiseksi jatkuvat haut: kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto

4.1. Avustukset uskontojen vuoropuhelun edistämiseen ja toiminta-avustukset rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille

Uskontojen vuoropuhelun merkitys yhteiskuntarauhan edistämisessä nähtiin aiempaa merkittävänä erityisesti syyskuun 2000 terrori-iskujen jälkeen. TP Tarja Halonen aloitti silloin säännölliset tapaamiset eri uskontojen edustajien kanssa, ja vuonna 2011 toiminta järjestäytyi USKOT-Foorumi ry:hyn. Määräraha uskontojen vuoropuhelun edistämiseen otettiin talousarvioon ensimmäisen kerran vuoden 2016 talousarviossa. Määrärahalisäys liittyi uudistukseen, jossa seurakuntien yhteisöveron tuotosta saama osuus korvattiin valtion rahoituksella kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin ja uskonnollisille yhteisöille tarkoitettua määrärahaa korotettiin. Pieni määräraha kohdennettiin myös uskontojen vuoropuhelun edistämiseen. Tärkeäksi nähtiin erityisesti Uskot-foorumin toimintaedellytysten vakiinnuttaminen, mutta samalla haluttiin tukea uskontojen vuoropuhelua edistävää toimintaa laajemminkin.

Uskonnollisten yhdyskuntien valtion rahoituksen kokonaisuus uudistettiin vuoden 2016 alusta. Tuolloin evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkon oikeus yhteisöverotuottoon päättyi.

Yhteisöverotuoton sijaan evankelis-luterilaiselle kirkolle ryhdyttiin maksamaan valtion rahoitusta eräiden yhteiskunnallisten tehtävien (hautaus-toimi, väestökirjanpito sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpito) hoitamisesta, minkä lisäksi ortodoksiselle kirkolle ja rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille ryhdyttiin maksamaan vuosittain valtionavustusta.

Yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät

Toiminta-avustusten tavoitteena on edistää hyviä suhteita eri uskonnollisten ryhmien välillä tukemalla uskontojen välistä vuoropuhelua ja uskonnonvapauden toteutumista. Hakijoiden toimittamien selvitysten perusteella arvioiden avustuksilla on edistetty uskonnonvapautta ja hyviä suhteita eri uskonnollisten ryhmien välillä.

Avustuksia myönnetään vain avustusta hakeneille rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille niiden jäsenmäärien suhteessa. Hakemuksia ei vertailla keskenään eikä prosessiin sisälly muutakaan harkintaa.

4.2. Hankeavustukset visuaalisten taiteiden, arkkitehtuurin sekä muotoilun kehittämishankkeisiin

Kuvataiteilijoiden tulonmuodostus on haastavaa ja taiteen kenttä on laaja. Tuen tarkoituksena on kehittää alan rakenteita, jotka vahvistaisivat myös taiteilijoiden työskentelyedellytyksiä. Tavoitteena on vahvistaa muotoilun sekä arkkitehtuurin ja visuaalisen alan rakenteita tukemalla toimijoiden välistä yhteistyötä ja sitä kautta osaltaan laajentaa taiteilijoiden ja taiteen alojen ammattilaisten ansaintamahdollisuuksia. Avustusta voidaan myöntää muun muassa kulttuuripoliittisesti ja kansallisesti merkittäviin, kansallista näkyvyyttä lisääviin näyttelyhankkeisiin sekä visuaalisen alan toimijoiden yliaalueelliseen verkostoitumiseen ja uusien yhteistyömallien kehittämiseen.

Yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät

Avustuksilla on tuettu muun muassa toimialan strategista kehittämistä. Tarpeellisuuden ja ajankohtaisuuden arvioinnissa kiinnitetään huomiota siihen, miten ajankohtainen ja tarpeellinen hanke on alan kehittymisen kannalta. Vaikutuksia arvioidaan myös siitä näkökulmasta laajentaako hanke pidemmällä tähtäimellä taiteilijoiden ansaintamahdollisuuksia. Tavoitteet ovat täyttyneet esimerkiksi siten, että toimijat ovat kehittäneet rakenteita tai palveluita sekä uudistaneet taiteilija- ja taideyhteisöjen yhteisiä työskentely- ja näyttelytiloja.

4.3. Hankeavustukset kulttuuriviennin edistämiseen

Kulttuuriviennin edistäminen on valtionhallinnon ainoa suoraan taide- ja kulttuurialan viennin edistämiseen tähtäävä valtionavustushaku. Kyse on valtionavustukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti lähtökohtaisesti liiketoiminnasta. Rajanveto ei ole yksinkertaista ja osa avustuksista on selvästi EU:n valtiontukisääntelyn mukaisesti taloudellista toimintaa ja osa ei. Taloudellisen toiminnan kriteerit täyttävälle toiminnalle avustukset myönnetään de minimis -tuen.

Vienninedistämistapahtumat ja vienninedistämisyhteisöjen hankkeet eivät täytä taloudellisen toiminnan kriteerejä.

Yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät

Kyseisessä haussa valtionavustuksen tavoitteena on vahvistaa luovien alojen markkinointiosaamista sekä liiketoiminnan ja viennin mahdollisuuksia. Tavoitteena on mahdollistaa lisääntyvä vienti ja työpaikkojen syntyminen. Käytännössä tuettavat vientihankkeet voivat liittyä markkinointiin, myyntiin, tuotteistamiseen tai kansainväliseen verkostoitumiseen sekä toimijoiden ja/tai tuotteiden brändin vahvistamiseen. Hakijayhteisöllä tulee olla kulttuurivientiin liittyvää asiantuntemusta, toimivat seurannan ja arvioinnin välineet sekä kykyä, halua ja edellytykset kehittää hankkeeseen liittyvää toimintaa myös jatkossa. Hakijan tulee osoittaa, että hankkeella on toimivat ja kattavat yhteistyökumppanit ja -verkostot.

Esimerkkejä valtionavustuksen vaikuttavuudesta ovat esim. vienninedistämistapahtumat Finnish Film Affair ja Fashion in Helsinki, joissa osallistuvat yritykset ja ammattilaiset ovat laajentaneet verkostojaan ja esitelleet tuotteitaan ja palvelujaan. Tapahtumat ovat edistäneet useiden osallistujien kansainvälistymistä ja johtaneet kumppanuuksiin sekä sopimuksiin. Valtionavustuksella on myös tuettu Suomen merkittävimpien musiikin kustantajien kansainvälistä verkostoitumista, minkä tuloksena suomalaisten biisintekijöiden teoksia on päässyt useiden maiden myyntilistojen kärkeen. Tämä näkyy musiikin alan teosviennin määrän ja arvon lisääntymisenä, ks.

<https://musicfinland.fi/fi/tutkimukset/popmusiikin-teosvientien-2023>

4.4. Yleisavustukset Suomen kulttuuri-instituuttien toimintaan

Suomen kulttuuri-instituuteille suunnattua valtionavustusta on linjattu uudelleen useampaan kertaan ministeriön strategian, hallitusohjelman tai muiden kulttuuripoliittisten linjausten vuoksi. Kulttuuri-instituutit saattoivat aiemmin saada valtionavustusta 100 %, mutta nykyisin on pääsääntöisesti vaadittu tietty omarahoitusosuus. Kulttuuri-instituuteilla oli aiemmin mahdollisuus hakea yleisavustuksen lisäksi hankerahoitusta kulttuurivientiin, mikä ei ole enää mahdollista. Vuonna 2022 kulttuuri-instituuttien henkilökuntaan kuului kaikkiaan 92 henkilöä (81,3 htv), jonka lisäksi instituutit vastaanottivat yhteensä 42 harjoittelijaa.

Yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät

Päätarkoituksena on kulttuuriviennin, suomalaisen luovan työn ja tuotannon, kansainvälisen vaihdon sekä kulttuurien välisen vuoropuhelun edistäminen. Toiminnan tulee olla vaikutuksiltaan kansainvälistä ja laaja-alaista. Toimintaan tulee sisältyä kansalaistoimintaa ja taide- ja kulttuuritoimintaa. Hakijan tulee

vuosittain järjestää avoimia yleisötapahtumia sekä tiedottaa toiminnastaan laajasti. Yhteistyö kolmannen sektorin toimijoiden, julkisen sektorin sekä yksityisen sektorin toimijoiden kanssa.

Yleisavustukset Suomen ulkomailla toimivien kulttuuri-instituuttien toimintaan sisältävät tuen kaikkiaan 14 instituutille ja Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry:lle (SKTI). Vuonna 2022 kulttuuri- ja tiedeinstituuteilla oli yhteensä 2 007 tapahtumaa tai toimintaa, jotka tavoittivat yhteensä yli 927 800 hengen yleisö- ja osallistujamäärän. Instituuttien ohjelma käsitti 734 nimettyä projektiin tai tapahtumaan osallistunutta esiintyjää, taiteilijaa tai tieteentekijää. Ohjelman toteuttamiseen osallistui yli 600 yhteistyökumppania (yhteisöä). Ohjelmasta noin 16 % toteutettiin joko kokonaan tai osittain verkossa.

4.5. Yleisavustukset kulttuuriseen ulkosuomalais toimintaan tai suomalais-ugrilaiseen kansainväliseen kulttuuriyhteistyöhön

Valtionavustuksilla on pitkä historia, joka pohjautuu osin kulloisiinkin poliittisiin linjauksiin, joihin taas heijastuvat muutokset kansainvälisessä toimintaympäristössä. Tästä syystä myös avustuksiin käytettävissä oleva määräraha on vaihdellut.

Yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät

Avustuksen päätavoitteina on edistää mahdollisuutta ylläpitää ja kehittää omaa kieltä ja kulttuuria. Hakijan toiminnan tulee olla kulttuurin toimialaan liittyvää ja sitä tukevaa kansalaisyhteiskuntatoimintaa. Tavoitteena on myös lisätä demokratian toteutumista ja kansalaisten osallistumista taiteeseen ja kulttuuriin.

Avustuksella toteutetaan kulttuuriperinnön kartuttamista, säilyttämistä, välittämistä ja hyödyntämistä ja tuetaan työtä, jolla kansainvälistä kulttuuriyhteistyötä pidetään elinvoimaisena ja kehitetään vastaamaan uusien sukupolvien tarpeita. Päämääränä on myös Suomen tunnetuksi tekemistä kohdemaassa sekä kansainvälistymistä ja kulttuurien välistä vuoropuhelua. Toimintaan tulee sisältyä kansalaistoimintaa ja taide- ja kulttuuritoimintaa ja sen tulee kohdistua sekä jäseniin että suureen yleisöön.

Myönnettyillä avustuksilla on tuettu mm. kieleen, kulttuuriin ja kansalaisjärjestötoimintaan liittyviä ruohonjuuritason projekteja ja yhteistoimintaa sukukansajärjestöjen kanssa. Avustuksen turvin toteutetaan suomalais-ugrilaisen sisältöjen arkistointia ja tiedotukseen liittyviä tehtäviä. Tuella turvataan myös ulkosuomalaisten toimintaa ja palveluja ulkosuomalaisille. Erillinen avustus myönnetään ruotsinsuomalaisten järjestöjen toimintaan. Tuen turvin vahvistetaan lapsi- ja perhe toimintaa ruotsinsuomalaisille perheille ja heidän lapsilleen kaksikielisen kulttuuritoiminnan avulla.

4.6. Hankeavustukset kansainvälisten kriisien vaikutusten lieventämiseen taiteen ja kulttuurin alalla

Vuodesta 2007 vuoteen 2022 hankeavustuksia jaettiin Erityisavustukset taiteen ja kulttuurin Venäjä-ohjelman hankkeisiin. Vuodesta 2023 alkaen hankeavustukset päätettiin suunnata pääasiassa ukrainalaisten taiteellisen työn tukemiseen Suomessa ja Ukrainassa.

Yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät

Päätarkoituksena on kulttuuriyhteistyön avulla lieventää kansainvälisten kriisien vaikutuksia taiteen ja kulttuurin alalla. Erityisenä painopisteenä huomioidaan Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset Ukrainan taide- ja kulttuurielämään ja sitä tukevaan kansainväliseen yhteistyöhön. Avustuksen voimin

ylläpidetään taide- ja kulttuurialan kansainväliseen yhteistyöhön liittyviä toimintaedellytyksiä kriisin aikana ja mahdollistaa toiminnan jatkuminen kriisin jälkeen.

Tavoitteena on rohkaista toimijoita kehittämään suoraa kanssakäymistä kahdenvälisessä ja monenkeskisessä toimintaympäristössä sekä muodostamaan yhteistyöverkostoja. Tavoitteena on myös lisätä demokratian toteutumista ja kansalaisten osallistumista taiteeseen ja kulttuuriin

Hankkeiden avulla kulttuuritoimijat ovat tarjonneet ukrainalaisille taiteilijoille mahdollisuuden työskennellä eri taiteenalojen residensseissä ja esiintyä festivaaleilla. Tästä hyötyvät myös Ukrainasta sotaa paenneet lapset ja aikuiset, jotka pääsevät osallisiksi kulttuuripalveluista omalla äidinkielellään. Hankkeet tukevat myös kotoutumista taiteen keinoin. Koska ukrainalaisia on asettunut laajasti eri puolille Suomea, myös tuettavaksi esitettävät hankkeet sijoittuvat maantieteellisesti eri alueille. Vapaa taide, kulttuuri ja ihmisten väliset suorat yhteydet nähdään kriisitilanteen keskellä tärkeinä. Lisäksi niillä on tärkeä tehtävä demokratian ja osallistavan kansalaisyhteiskunnan rakentamisessa.

4.7. Suomen elokuvasäätiön valtionavustus ja edelleen jaettavat avustukset

Suomen elokuvasäätiö on yksityisoikeudellinen säätiö, jonka tarkoituksena on edistää ja kehittää suomalaista elokuva- ja audiovisuaalista kulttuuria Suomessa ja ulkomailla. Tarkoituksensa toteuttamiseksi elokuvasäätiö tukee suomalaista elokuvaa ja muuta kuvaohjelmatuotantoa, elokuvien ja muiden kuvaohjelmien levittämistä ja esittämistä kotimaassa ja ulkomailla sekä muilla vastaavilla keinoilla vahvistaa elokuva- ja audiovisuaalista kulttuuria Suomessa.

Yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät

Suomen valtio on tukenut kotimaista elokuvaa 1970-luvulta lähtien. Valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen annetun lain (1174/2018) tavoitteena on edistää: 1) monimuotoista ja ammattimaista kotimaista elokuvatuotantoa; 2) laajaa ja kattavaa elokuvan tarjontaa ja jakelua; 3) kotimaisen elokuvan ja sen tekijöiden kansainvälistymistä; sekä 4) elokuvakulttuuria ja sen kehittymistä. Lain mukaan OKM voi valtion talousarvioon otettavan määrärahan rajoissa myöntää Suomen elokuvasäätiölle valtion varoja elokuvan käsikirjoittamisen, tuotannon ja jakelun tukemiseksi sekä elokuvakulttuurin edistämiseksi muulla tavalla.

Tuotantotuki sekä laajemmin elokuvien tukijärjestelmä on ollut edellytys sille, että Suomessa on voitu tehdä omaehtoisesti suomenkielisiä ja suomalaista kulttuuria kuvaavia elokuvatuotantoja. Tuotantotuki mahdollistaa lisäksi muun rahoituksen saamisen alalle sekä edistää tuotantoyhtiöiden omia panostuksia ja riskinottoa tuotantoihin. Ilman tuotantotukea kotimainen kulttuuriperusteinen elokuvatuotanto olisi marginaalista nykyiseen verrattuna. Tuotantotuki on edistänyt ja ohjannut keskeisesti elokuva-alan ja laajemmin audiovisuaalisen alan kehitystä Suomessa. Ilman tuotantotukea suomalainen elokuvatuotanto olisi nykyistä selvästi vähäisempää ja jäljelle jäävien yhtiöiden toiminta painottuisi vahvemmin kansainvälisille markkinoille. Pysyvä rahoitusmuotona se on edesauttanut toiminnan jatkuvuutta ja lisännyt halukkuutta toiminnan kehittämiseen pidemmällä aikavälillä. Tuotantotuki on toiminut myös kannusteena yksityisille sijoittajille sekä kansainvälisen rahoituksen saamisessa tuotantoihin.

Tuotantotuella on ollut erityisen tärkeä rooli elokuvakulttuurin monimuotoisuuden varmistamisessa ja edistämisessä.

Selvitys elokuvatuotantoihin kohdistuvien Suomen elokuvasäätiön myöntämien julkisten tukien vaikutuksista toteutettiin vuonna 2018. [Selvitys elokuvatuotantoihin kohdistuvien julkisten tukien vaikutuksista - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)

4.8. Yleisavustukset eräille erikoismuseoille

OKM jakanut harkinnanvaraisia toiminta-avustuksia erikoismuseoille 1990-luvulta alkaen. Avustusta on myönnetty vakiintuneelle toimijajoukolle. Osana vuoden 2020 valtionosuusuudistusta siirrettiin osa avustuksensaajista kokonaan valtionosuuden piiriin. Kaikilta osin välttämättömiä menoja ei kuitenkaan ole ollut mahdollista muuttaa valtionosuuden kautta rahoitettaviksi ja avustusmäärärahan säilyttäminen on siten tarpeellista. Vuonna 2023 osa määrärahasta siirrettiin Museoviraston jaettavaksi.

Yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät

Avustettavalla toiminnalla on tarkoitus vahvistaa kulttuuriperinnön merkitystä, arvostusta ja vaikutusta yhteiskunnassa. Tavoitteena on turvata museoiden edellytykset vaalia ja välittää tietoa kansallisen historian kannalta merkittävästä kohteesta. Museot ovat aktiivisia yhteiskunnallisia toimijoita ja kansallisen historian kannalta merkittävän kohteen ylläpitäminen lisää tietoa ja arvostusta yhteisestä historiastamme. Tätä kautta se myös osaltaan vahvistaa yhteiskunnan resilienssiä ja lisää henkistä kriisinkestävyyttä nopeasti muuttuvassa ajassa.

4.9. Hankeavustukset: yleisten kirjastojen valtakunnallinen kehittämistehtävä, alueellinen kehittämistehtävä, erityinen tehtävä ja toiminnan kehittäminen

Yleiset kirjastot ovat suosittu kuntapalvelu, kaksi kolmesta kuntalaisesta käyttää kirjaston palveluita. Mm. lapsiperheiden kirjastokäynnit ovat korkealla tasolla. Selvä enemmistö kokee, että kirjastolla on yhteiskunnassa merkittävä rooli mm. luotettavan tiedon löytämisessä, digitaaliseen aineistoon pääsyssä, digilaitteiden käytön opettamisessa ja maksuttomien tapahtumien tarjoamisessa.

Laki yleisistä kirjastoista (1492/2016) tuli voimaan 2017 ja sen 7 § Valtakunnallinen kehittämistehtävä ja 8 § Alueellinen kehittämistehtävä vuonna 2018. Lain uudistamisen yksi keskeinen tavoite oli aiemman keskus- ja maakuntakirjastojärjestelmän korvaaminen uudella, tarkoituksenmukaisemmalla järjestelmällä. Uuden lain myötä aiempi Yleisten kirjastojen keskuskirjasto korvattiin valtakunnallisella kehittämistehtävällä. Valtakunnallinen kehittämistehtävä annettiin Helsingin kaupunginkirjastolle. Maakuntakirjastojärjestelmä luotiin 1960-luvulla. Ennen vuoden 2017 lakiuudistusta järjestelmä oli rakenteellisesti ja sisällöllisesti suurelta osin vanhentunut. Maakuntakirjastoja oli 18. Lakiuudistuksen myötä ne korvattiin yhdeksälle kirjastolle annetulla kehittämistehtävällä. Toiminnan sisältö määriteltiin kuntien kirjastoja paremmin palvelevaksi tukitehtäväksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi kunnan suostumuksella antaa yleisten kirjastojen tehtävien täydentämiseksi *erityisen tehtävän* kirjastolle, jolla on riittävät edellytykset tehtävän hoitamiseen. Erityinen tehtävä on annettu

- Helsingin kaupunginkirjastolle Monikielisen kirjaston ylläpitoon (aiemmin Ulkomaalaiskirjasto),
- Seinäjoen kaupunginkirjastolle Lasten ja nuorten lukemista ja lukutaitoa edistävien kirjastopalvelujen valtakunnallisen erityistehtävään (2019 alkaen),
- Rovaniemen kirjastolle Saamenkielisen kirjaston ylläpitoon ja
- Espoon kaupunginkirjastolle Venäjänkielisen kirjaston ylläpitoon (2013 alkaen). Espoo on ilmoittanut luopuvansa tehtävästä 31.12.2024.

Yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät

Tavoitteena on, että kaikkien kyvyt ja osaaminen vahvistuvat; että yhteiskuntaa uudistetaan luovalla, tutkivalla ja vastuullisella toiminnalla; ja että merkityksellisen elämän edellytykset turvataan yhdenvertaisesti. Kirjastoja tukemalla lisätään kaikkien osallisuutta kulttuuriin sekä kavennetaan eri väestöryhmien eroja kulttuuriin osallistumisessa.

Valtakunnalliseen kehittämistehtävän hoitamiseen myönnettävä avustus on tarkoitettu kaikkien yleisten kirjastojen toiminnan tasapuoliseen tukemiseen. Avustuksella toteutetaan yleisten kirjastojen yhteisiä palveluja ja edistetään yleisten kirjastojen keskinäistä yhteistoimintaa. Päämäärä on resurssitehokkuuden lisääminen kirjastopalvelujen järjestämisessä, kirjastoammattilaisten osaamisen jatkuva kehittäminen ja laadukkaiden ja mahdollisimman yhdenvertaisten kirjastopalvelujen turvaaminen kaikille. Avustukset ovat vahvistaneet yleisten kirjastojen valtakunnallista kehittämistä, kirjastoammatillista täydennyskoulutusta ja kirjastohenkilöstön osaamista, monikielistä aineistotarjontaa, saamenkielisiä kirjastopalveluita ja Lasten ja nuorten lukemista ja lukutaitoa edistäviä kirjastopalveluja. Kirjastot ovat palautteissaan korostaneet luodun toimintarakenteeseen toimivuutta ja tuen merkitystä kirjastojen uudistumiskyvylle ja mukana pysymiselle alan kehityksessä ja toimintaympäristön muutoksissa.

Yleisten kirjastojen alueellisen kehittämistehtävän tavoitteiden toteutumisesta, vaikuttavuudesta ja keinoista tehdään ulkopuolinen arviointi. Selvityksen on määrä valmistua 31.1.2025 mennessä.

4.10. Hankeavustukset yhteispohjoismaiseen kirjastoautotoimintaan

Valtionavustusta yhteispohjoismaiseen kirjastoautotoimintaan on myönnetty yli vuosikymmenen ajan. Enontekiön ja Muonion kunnan kirjastoauto tekee yhteistyötä Kautokeinin (Norja) ja Pajalan (Ruotsi) kuntien kanssa. Utsjoen kunnan kirjastoauto tekee yhteistyötä Norjassa sijaisevien Nessebyn ja Tanan kuntien kanssa.

Yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät

Yhteispohjoismaisella kirjastoautotoiminnalla edistetään kirjastopalvelujen yhdenvertaista saatavuutta ja kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien toteutumista. Kirjastoauto tarjoaa aineistoja suomeksi, norjaksi, ruotsiksi ja saameksi, sekä jonkin verran myös englanniksi ja meänkielillä. Kirjastoautot liikennöivät syrjäseuduilla, jossa asukkailla ei usein ole mahdollista päästä muuten kirjastopalveluiden pariin. Kirjastoautolla myös tärkeä sosiaalinen merkitys. Kirjastoautot tekevät myös päiväkotii- ja kouluyhteistyötä.

4.11. Hankeavustukset digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuuden ja säilyttämisen tukemiseen, yhteisiin palveluihin yleisille kirjastoille sekä museoiden digitalisaation edistämiseen

Avustuksen tausta on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman ja johtaman Kansallinen digitaalinen kirjasto -hankkeen (2008-2017, kdk-hankkeen ulkoinen arviointi) tavoitteiden toteuttamisessa (kulttuurin ja tieteen digitaalisten tietovarantojen tehokas ja laadukas hallinta, jakelu ja pitkäaikaissäilytys). Hankekauden toimenpiteiden tuloksena oli opetus- ja kulttuuriministeriön toimialatasoinen sisältö- ja palvelukokonaisuus, jonka keskeisimmät osat ovat kulttuuriperinnön hakupalvelu Finna sekä kulttuuriperinnön pitkäaikaisen säilymisen varmistava Kulttuuriperintö-PAS-palvelu. Avustuksella on rahoitettu hankkeen tuloksena syntyneiden palveluiden ylläpitoa ja kehittämistä, museo- ja kulttuuriperintöaineistojen digitointia sekä muuta digitaalisen kulttuuriperinnön kokonaisuuden toimeenpanoa.

Yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät

Avustuksella osaltaan toteutetaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman kirjausta ”Hallitus turvaa kulttuuriperinnön säilymistä digitoinnin avulla” sekä Suomen digitaalisen kompassin 2030 kirjausta ”Kulttuuriperinnön ja tieteen aineistojen ja tiedon pitkäaikaissäilytys osana ihmiskunnan muistia varmistavat omalta osaltaan digitaalisen sivistyksen perustaa”.

Avustus tukee suoraan myös Euroopan komission jäsenmaita koskevia suosituksia, joista viimeisimpänä on suositus (2021/1970) yhteisestä eurooppalaisesta kulttuuriperinnön data-avaruudesta.

Museoiden digitoinnin tukemisen avulla on noin kahdeksassa vuodessa yli kaksinkertaistettu museokokoelmien digitalisaatioaste.

Digitaalisen kulttuuriperinnön kokonaisuuden tavoitteena on yhteisten palveluiden ja ratkaisujen avulla tuottaa kustannussäästöjä, tuottavuushyötyjä ja parantaa palvelun laatua. Finna-palvelun aineisto- ja käyttömäärien kehitys yhdeksän vuoden aikana osoittaa palvelun kattavuuden ja tavoittavuuden kehityksen:

Finna -palvelu	2016	2020	2024
Aineistoja tarjoavien organisaatioiden määrä	207	390	460
Haettavissa oleva aineistomäärä	12,2 milj.	18 milj.	18,5 milj.
Verkossa saatavilla olevat aineistot	1,6 milj.	2,5 milj.	3,4 milj.
Verkkokäynnit	7,4 milj.	40 milj.	87,9 milj.

4.12. Lastenkulttuurin yleisavustukset

Avustus on tarkoitettu Suomessa toimiville lastenkulttuurikeskuksille, joissa taiteen ja kulttuurin ammattilaiset tuottavat taide- ja kulttuuripalveluja lapsille; lastenkulttuurikeskusten verkoston koordinointiin; Suomen taide- ja kulttuurikasvatuksen observatorion toimintaan sekä lasten taide- ja kulttuuritapahtumien järjestäjille. Avustuksella ylläpidetään lastenkulttuurin rakenteita ja toimintaa kaikkialla Suomessa.

Yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät

Avustuksilla edistetään lasten ja nuorten tasavertaista osallistumista taiteeseen ja kulttuuriin valtakunnallisesti. Tavoitteena on, että lapset saavat lastenkulttuurikeskusten kautta taide- ja kulttuuritarjontaa koko maassa, Suomessa järjestetään laadukkaita ja valtakunnallisesti merkittäviä lasten taide- ja kulttuuritapahtumia eri ikäisille lapsille ja Suomen taide- ja kulttuurikasvatuksen observatorion kautta mahdollistuu kentän toimijoiden ja tutkimuksesta ja koulutuksesta vastaavien yliopistojen jatkuva vuorovaikutus ja yhteistyötoimet.

Avustuksilla on lisätty taiteen ja kulttuurin tasavertaista saatavuutta ja saavutettavuutta lapsille ja samalla vahvistettu taide- ja kulttuurialan toimijoiden yhteistyötä. Tukitoimilla edistetään yhteistyötä koulujen, päiväkotien ja leikkipuistojen kanssa ja edesautetaan kulttuurikasvatussuunnitelmien valmistelutyötä ja toteuttamista kunnissa.

4.13. Erityisperustein myönnettävät valtionavustukset

Avustukset on tarkoitettu hakijoille, joille myönnettävä avustus perustuu erityislakiin tai ministeriön osoittamaan tehtävään tai valtion talousarvion momentin päätös- tai selvitysosaan.

Tällaisia avustuksen saajia ovat esimerkiksi Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus AVEK, Cultura-säätiö, Frame-säätiö, Kehitysvammaliitto/Selkokeskus, Kansalliskallio/Valtion

taideteostoimikunta, Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore, Kuurojen Liitto ry/Viittomakielinen kirjasto, Lukukeskus - Läscentrum ry, Musiikin edistämissäätiö, Oulun kulttuurisäätiö sr, Paasikivi-Seura, Paimion parantola, Saamelaiskäräjät, Sibelius-Seura - Sibelius Samfundet ry, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ry/FILI, Suomen elokuvasäätiö, Suomen Kotiseutuliitto ry, Suomen Merimieskirkko ry, Suomen ortodoksinen kirkko, Svenska Finlands folkting, Svenska litteratursällskapet i Finland rf, Tammenlehvän Perinneliitto ja UKK-seura ry.

Yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät

Yksilöidylle avustuksen saajille on yhteistä toiminnan laaja kansallinen tai kansainvälinen merkittävyys. Monilla toimijoilla on monikymmenvuotinen historia suomalaisen taiteen ja kulttuurin edistäjänä tai tutkimusten ja palveluiden tuottajana. Tämän haun kautta myönnetään myös avustuksia toimijoille, joille ministeriö on antanut tehtäväksi valtionavustusten jakamiseen edelleen oman alansa toimijoille (esim. MES ja SES).

4.14. Hankeavustus EU-tason tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittämiseen liittyvien käytötapausten valmisteluun 2024–2025

Tekijänoikeusjärjestelmän kehittämisavustus on tarkoitettu erityisesti digitalisoitumisesta johtuvien tekijänoikeuskysymysten ratkaisemiseen. Avustuksia on myönnetty vuodesta 2018 lähtien ennen kaikkea uusiin teknologioihin perustuviin palveluihin (virtuaalinen ja lisätty todellisuus), laadukkaan teos- ja tekijämetadatan kehittämiseen, sopimustoiminnan osaamisen lisäämiseen luovilla aloilla ja erilaisiin kokeiluihin yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Tekijänoikeusjärjestelmän toimintaympäristössä tapahtuu suuria muutoksia, jotka vaikuttavat suoraan koko luovan alaan. Digitalisaatio ja tekoäly ovat muuttaneet markkinoiden toimintaa, luovia prosesseja ja kulttuurin kokemisen muotoja. Tekijänoikeusjärjestelmän kehittämisavustus tukee kansallisella, EU:n ja globaalilla tasolla toimialakohtaisia aloitteita, joilla edistetään tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta.

Yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät

Avustuksen tavoitteena vuonna 2024–25 on edistää EU-tason tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittämistä digitaalisessa ympäristössä:

- lisäämällä avointen ja yhteentoimivien tunnisteiden (DOI, ORCID, ISNI, ISCC) käyttöä eri toimialoilla ja lisäämällä tiedon yhteentoimivuutta kulttuuriperintölaitosten ja oikeudenhaltijoiden tietojärjestelmissä, ottaen huomioon myös saatavilla olevat muut henkilöitä ja asioita varten laaditut hajautetut tunnisteet (eIDAS)
- tarjoamalla oikeudenhaltijoille ja teosten käyttäjille mahdollisuus hyötyä luotettavista ja tekijänoikeutta kunnioittavista uusista teknologioista, kuten tekoälystä ja lohkoketjuteknologiasta
- koordinoimalla tiedotusta ja koulutusta sekä tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittämiseen ja erityisesti avoimeen oikeuksien tietoverkostoon (open rights data framework) liittyvän tiedotus- ja koulutusmateriaalien valmistamista
- Viron ja Suomen aloitteesta vuonna 2023 perustetun tekijänoikeusinfrastruktuuriverkoston (Copyright Infrastructure Task Forcen) käytötapauksiin liittyviä tehtäviä.

Avustuksilla on muun muassa lisätty tekijänoikeustietoutta ja osaamista, kehitetty käytänteitä ja suojattujen teosten käytettävyyttä tekijänoikeuksia kunnioittaen, edistetty tekijä- ja teostietojen merkitsemistä verkkoympäristössä, sekä edistetty tekijöiden mahdollisuuksia hallita tekijänoikeuksiaan digitaalisessa ympäristössä.

4.15. Yleisavustukset taiteen ja kulttuurin valtakunnallisten yhteisöjen toimintaan

Avustettavat yhteisöt edistävät laajasti kulttuuri- tai taidealansa asemaa yhteiskunnassa. Niillä voi olla keskenään erilaisia alan kannalta merkittäviä tehtäviä, kuten valtakunnallinen lukemisen edistäminen, taidealan ammattilaisten yhteen tuominen, kulttuuripoliittinen vaikuttaminen, kansainvälisyyden edistäminen tai tilastointi-, arkistointi- ja julkaisutoiminta. Monet yhteisöistä ovat alansa ainoita ja tukevat toiminnallaan taiteilijoita ja näiden työskentelyedellytysten parantamista. Yhteisöt tuovat alaansa näkyväksi yhteiskunnassa, tekevät kulttuuripoliittista vaikuttamistyötä esimerkiksi tietoa tuottamalla sekä tukevat taiteen ja kulttuurin kenttää omalla ydinosaamisellaan. Suurimmilla toimijoilla toimintaa yleisen neuvontapalvelun sekä kehittämistoimien lisäksi voi olla esimerkiksi arkistoinnista jakeluun ja taiteen levittämiseen saakka. Alansa keskusjärjestöt toimivat sateenvarjo-organisaationa pienemmille yhteisöille.

Yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät

Avustuksilla vahvistetaan taiteen ja kulttuurin valtakunnallisten yhteisöjen kulttuuripoliittisesti merkittävän toiminnan edellytyksiä. Avustusta voidaan myöntää valtakunnallisille tai muulla tavoin kulttuuripoliittisesti merkittävälle taiteen ja kulttuurin alan yhteisöille, taide- ja kulttuuripalveluja tuottaville yhteisöille sekä taide- ja kulttuurikasvatusta edistäville yhteisöille.

Yhteisöt luovat edellytyksiä toimijoiden kansalliselle ja kansainväliselle osaamiselle, näkyvyydelle ja toiminnalle. Isossa osassa osaamisen kehittämistä ovat hankkeet, jotka tähtäävät toimijakentän vahvistumiseen. Tilastoinnin, selvitysten ja viestinnän avulla tehdään eri taiteen ja kulttuurin aloja ja toimintaa näkyväksi. Yhteisöjen kautta mahdollistetaan alan kehittyminen ja ne ovat keskeinen osa kulttuurialan ekosysteemiä.

4.16. Kulttuuritilojen investointiavustukset

Avustus on tarkoitettu kuntien kulttuuritoimintalaissa tarkoitettua kulttuuritoimintaa varten tarvittavan tilan, museolaissa tarkoitetun museon, laissa esittävän taiteen edistämiseksi tarkoitetun toimintayksikön sekä valtakunnallisesti merkittävien taiteilijatilojen perustamishankkeisiin.

Kuntien ja valtionosuuden piirissä toimivien kulttuurilaitosten osalta kyseessä on opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukainen perustamishanke. Perustamishankkeella tarkoitetaan toiminnallisen kokonaisuuden muodostavaa tilojen rakentamista, hankintaa, peruskorjausta tai niitä vastaavaa toimenpidettä ja mainittuihin toimenpiteisiin liittyvää irtaimen omaisuuden hankintaa, jos toimenpiteen arvioidut kokonaiskustannukset ovat vähintään valtioneuvoston asetuksella säädetyn euromäärän suuruiset. Avustukset ovat valtiolla ainoa tukimuoto kulttuurilaitosten investointihankkeiden tukemiseen. Valtion rahoitusosuus on maksimissaan 30 % kokonaiskustannuksista ja sillä on usein ratkaiseva vaikutus hankkeiden toteutumiselle ja muun rahoituksen hankkimiselle. Hallitusohjelman (2023–2026) mukaan valtion osallistuu kansallisesti merkittävien kulttuurirakennusten uudisrakennus- ja peruskorjaushankkeisiin.

Yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät

Avustuksen tavoitteena on vahvistaa taiteen ja muun luovan työn tekemisen edellytyksiä; osallisuutta ja taiteen ja kulttuurin saatavuutta ja saavutettavuutta valtakunnallisesti; kulttuurin perustaa ja elinvoimaisuutta. Avustuksilla parannetaan taiteen ja kulttuurin toimijoiden toimintaedellytyksiä siten, että niiden käytössä olevat toimitilat ovat laadukkaita, tarkoituksenmukaisia, esteettömiä, turvallisia ja terveellisiä. Lisäksi on huomioitava, että peruskorjausten laiminlyöminen kasvattaa korjausvelkaa ja nostaa korjausten kustannuksia. Avustuksilla edistetään myös työllisyyttä ja muusta käytöstä vapautuvan rakennuskannan muuttamista kulttuurikäyttöön. Avustuksen saaminen edellyttää, että arvioitujen arvonalisäverottomien kokonaiskustannusten on oltava vähintään 80 000 euroa, hankkeen rakennustöiden tulee alkaa viimeistään myöntövuonna, hankkeen toteuttamisajankohdasta on oltava

olemassa ylläpitäjän päätös, hakija on perustamishankkeen rakennuttaja ja hakijan on pääsääntöisesti omistettava korjattava kiinteistö.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteutti vuonna 2024 kulttuuritilojen nykytilaa koskevan selvityksen osana Terveet tilat –hanketta. Selvityksen mukaan tarpeet vaihtelevat eri puolilla Suomea. Yleisesti voidaan todeta, että painopiste on korjausrakentamisessa lukuun ottamatta isoimpia kaupunkeja, joissa on käynnissä myös merkittäviä uudisrakennushankkeita.

4.17. Avustukset valtion omistamissa kiinteistöissä sijaitsevien kulttuurilaitosten tilakustannuksiin

Avustusjärjestelmä on luotu siinä vaiheessa, kun valtion kiinteistöhallinnassa on siirretty vuokrausjärjestelmään. Avustuksen piirissä on tällä hetkellä 11 kulttuurilaitosta, joista valtaosa toimii vuokralla Senaatti-kiinteistöjen omistamissa tai jälleenvuokraamissa tiloissa. Vuokrat on pääosin sidottu elinkustannusindeksiin. Tilakustannukset ja muu toimintarahoitus on valtion talousarviossa budjetoitu erikseen ja erillisille momenteille. Vuokramenoissa on kyse valtiokonsernin sisäisestä palvelumenosta ja vuokrat on määritelty omakustannusperusteisiksi. Vuokramomentti on mitoitettu vastaamaan valtion omistamissa kiinteistöissä toimivien käyttäjien tilakustannuksia.

Yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät

Avustusten tarkoituksena vahvistaa taiteen ja kulttuurin toimijoiden toiminnan edellytyksiä ja huolehtia, että toimijoiden käytössä on asianmukaiset tilat. Lain kansallisten taidelaitosten rahoituksesta perusteluissa on todettu, että kiinteistömenoihin myönnetään erillinen rahoitus: ”Toimintarahoituksen lisäksi kansallisille taidelaitoksille voitaisiin myöntää edelleen valtionavustuksia. Merkittävimmät valtionavustukset olisivat Suomen kansallisoopperalle ja –baletille sekä Kansallisgallerialle myönnettävät tilakustannusavustukset, joilla laitokset maksavat Senaatille menevät vuokransa.” Avustuksen enimmäismäärä on vuokralaskelman mukaisen vuokran suuruus.

Vuokrajärjestelmään siirtymisen jälkeen avustuksilla on kyetty turvaamaan kulttuurilaitosten toimintaedellytykset valtion omistamissa erityiskiinteistöissä. Vuokrajärjestelmä on myös turvannut kiinteistöjen asianmukaisen hoidon ja peruskorjaamisen. Senaatti-kiinteistöjen vastuulla on valtion kiinteistövarallisuuden hoito, jonka kustannukset peritään vuokrausjärjestelmän kautta kiinteistöjen käyttäjiltä. Museo- ja kulttuurirakennukset ovat Senaatin hallinnoimaa valtion strategista, usein kulttuurihistoriallisesti arvokasta kiinteistöomaisuutta eikä käyttäjä voi kilpailuttaa tiloja tai vuokrasopimuksia eikä toiminnan luonteen vuoksi voi hankkia merkittävästi säästöjä tilankäyttöä tehostamalla.

4.18. Hankeavustukset taiteen perusopetuksen saatavuuteen (Taiteen perusopetuksen ylimääräinen valtionavustus)

Tukea voidaan myöntää taiteen perusopetuksen opetustuntikohtaisen valtionosuuden piiriin kuuluvalla yksityiselle koulutuksen järjestäjälle. Avustukset on myönnetty ministeriöstä ja ko. määräraha on viime vuosien aikana pienentynyt, kun momentille on ollut tarpeen rakentaa myös koulutusmuodon kehittämiseen käytettävissä oleva määräraha. Eli on tehty momentin sisäinen siirto toiseen käyttötarkoitukseen. Avustus on tarkoitettu taloudellisten vaikeuksien helpottamiseen tilanteessa, jossa koulutuksen järjestäjällä on vaikeuksia kustannusten kattamisessa (toimitilat, hankinnat, henkilöstökulut tms.). Taiteen perusopetuksen saatavuutta hankaloittavat, yllättävät ja koulutuksen järjestäjän ennakoinnattomissa olevat kustannukset asetetaan hakemusten keskinäisessä vertailussa etusijalle.

Yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät

Avustuksen tavoitteena on parantaa taiteen perusopetuksen saatavuutta maan eri osissa. Avustuksilla on turvattu oppilaitosten toimintaedellytyksiä tilanteissa, joissa esim. kunnan tukia taiteen perusopetukselle on leikattu ja toimitilavuokria on korotettu. Lisäksi yleinen kustannustason nousu vaikeuttaa toimintaa monissa oppilaitoksissa. Samaan aikaan kertynyt opetustilojen ja –välineiden, esimerkiksi instrumenttien korjausvelka uhkaa paikoin vaarantaa opetuksen järjestämisen turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Ylimääräisellä valtionavustuksella voidaan tasoittaa yksityisten koulutuksen järjestäjien taloudellisia vaikeuksia tilanteessa, joissa toiminta on vaikeutunut monista eri tekijöistä johtuen. Avustuksella on kyetty turvaamaan oppilaitosten toimintaedellytyksiä hankalissa tilanteissa ja siten turvattu ja parannettu taiteen perusopetuksen saatavuutta.

4.19. Yleisavustukset valtakunnallisten ystävyysseurojen toimintaan

Avustus on tarkoitettu ystävyysseurojen valtakunnallisille keskusjärjestöille ja valtakunnallisille ystävyysseuroille. Avustuksen erityisenä painopisteenä on Suomen lähimaiden sekä Ukrainan kanssa tehtävä kulttuuriyhteistyö. Avustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että toimintaympäristö mahdollistaa toiminnan pääasialliselle kohdealueelle kohdistuvan rajat ylittävän kulttuuriyhteistyön.

Yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät

Avustuksen tavoitteena on edistää kansainvälistä kulttuuriyhteistyötä ja kulttuurien välistä vuorovaikutusta. Toiminnan tulee olla tavoitteellista, laajaa ja monipuolista. Toiminnalla tulee olla kansainvälistä ulottuvuutta.

4.20. Eräät valtion vuoden 2024 talousarviossa yksilöityihin käyttötarkoituksiin myönnettävät yleis- ja hankeavustukset (ns. joululahjarahat)

Avustukset on tarkoitettu hakuilmoituksessa lueteltuihin yksilöityihin käyttötarkoituksiin tai toimijoille, jotka on kirjattu kyseisen vuoden valtion talousarvioon. Avustukset myönnetään, mikäli eivät ole valtionavustuslain vastaisia.

4.21. Yleisavustukset valtakunnallisten ja kansainvälisten taide- ja kulttuurifestivaalien toimintaan (Myönnetään vuodesta 2025 alkaen Taikesta)

Avustus on tarkoitettu vuosittain tai joka toinen vuosi Suomessa järjestettävien valtakunnallisesti ja kansainvälisesti merkittävien ja vakiintuneiden taide- ja kulttuurifestivaalien toimintaan. Toiminnalla tulee olla laaja-alainen kulttuuripoliittinen merkittävyys, merkittävyyttä festivaalialan kehittämisessä ja ympärivuotiset toiminnan resurssit. Avustuksilla edistetään taide- ja kulttuurifestivaalit toimintaohjelman 2017–2025 tavoitteita vahvistaa festivaalien asemaa taide- ja kulttuuripoliitikassa, kestävää kehitystä, kansainvälistymistä ja osaamista, tietoperustaa ja yhteistyötä.

4.22. Hankeavustukset mediakasvatuksen ja medialukutaidon edistämiseen (myönnetään KAVIsta)

Hankeavustukset mediakasvatuksen ja -lukutaidon tukemiseen myönnettiin vuosia ministeriöstä, mutta vuodesta 2024 avustukset on siirretty myönnettäväksi Kansallisesta audiovisuaalisesta instituutista (KAVI), joka on lakisääteinen mediakasvatuksesta vastaava viranomainen Suomessa.

Suomalainen mediakasvatus on maailmalla tunnettua ja medialukutaitomme on kansainvälisesti vertailtuna korkea. Tähän on useita syitä, joista yksi on systemaattinen ja korkeatasoinen mediakasvatus. Mediakasvatusta tehdään merkittävästi myös järjestökentällä, formaalin koulutuksen ulkopuolella. Tämä on ainoa rahoitusmuoto järjestökentän tuottamaan mediakasvatustyöhön. Hakijana ovat olleet järjestöjen lisäksi mm. museot.

Yhteiskunnalliset tavoitteet ja päämäärät

Avustuksilla on edistetty mm. kansallisia mediakasvatuslinjauksia (OKM 2019) [Medialukutaito Suomessa](#) : [Kansalliset mediakasvatuslinjaukset - Valto](#) ja ne ovat omalta osaltaan vahvistaneet suomalaista mediakasvatuskenttää. Hakua muutettiin kaksi vuotta sitten niin, että tuetaan vain useamman hakijan yhteisiä konsortiohankkeita, jotta hankkeiden vaikuttavuus lisääntyisi vaikka jaettavana oleva määräraha oli supistunut.

5. Toistaiseksi jatkuvat haut: korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto

5.1. Hankeavustukset tieteen edistämiseen

Erityisavustus on tarkoitettu kansallisiin ja kansainvälisiin kehittämishankkeisiin, joilla edistetään tiedettä. Avustuksilla tuetaan esimerkiksi tiedepoliittisesti merkittäviä tutkimusinfrastruktuureja kuten CSC:n vuosi-investoinnit, EuroHPC sekä digitaalisen kulttuuriperinnön ja Fairdata-kokonaisuuksien infrastruktuurit. Erityisavustus on tarkoitettu myös esimerkiksi tiedekasvatusta tukeville hankkeille.

5.2. Yleisavustukset tieteen edistämiseen

Yleisavustus on tarkoitettu tiedepoliittisten tavoitteiden edistämiseen. Keskeisinä tavoitteina ovat hallitusohjelman ja hallituksen budjettikehyksen tavoitteet sekä tutkimus- ja innovaationeuvoston linjaukset, opetus- ja kulttuuriministeriön tiedettä koskevat strategiat, valtioneuvoston periaatepäätökset, EU:n kilpailukykyneuvoston päätelmät sekä tieteen ja tiedeyhteisön muuttuvat tarpeet. Avustuksella rahoitetaan yhteisöjä, jotka täydentävät kansallista tutkimusjärjestelmää, siltä osin kuin tehtävät eivät kuulu esimerkiksi Tieteellisten seurain valtuuskunnalle tai Suomen Akatemialle.